

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2008. március 13.*

A C-383/06–C-385/06. sz. egyesített ügyekben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek tárgyában, amelyeket a Raad van State (Hollandia) a Bírósághoz 2006. szeptember 18-án érkezett, 2006. augusztus 30-i határozataival terjesztett elő az előtte

a **Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening** (C-383/06),

a **Gemeente Rotterdam** (C-384/06)

és

a **Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid**,

valamint

a **Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant** (C-385/06)

* Az eljárás nyelve: holland.

és

az **Algemene Directie voor de Arbeidsvoorziening**

között folyamatban lévő eljárásokban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas tanácselnök, J. Klučka, A. Ó Caoimh, P. Lindh (előadó) és
A. Arabadjiev bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,
hivatalvezető: C. Strömholm tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2007. június 28-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Gemeente Rotterdam képviselőjében J. M. Cartigny advocaat,

- a Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant képviselőjében
G. A. van der Ween advocaat,

- a holland kormány képviselőjében H. G. Sevenster és C. ten Dam, meghatalmazotti minőségben,

- a cseh kormány képviselőjében T. Boček, meghatalmazotti minőségben,

- a német kormány képviselőjében M. Lumma, meghatalmazotti minőségben,

- az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében L. Flynn és A. Weimar, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek az 1993. július 20-i 2082/93/EGK tanácsi rendelettel (HL L 193., 20. o.) módosított 2052/88/EGK rendeletnek a különböző strukturális alapok tevékenységeinek egymás között, valamint az Európai Beruházási Bank és az egyéb meglévő pénzügyi eszközök műveleteivel történő összehangolása tekintetében történő végrehajtására vonatkozó rendelkezések megállapításáról szóló,

1988. december 19-i 4253/88/EGK tanácsi rendelet (HL L 374., 1. o.; a továbbiakban: 4253/88 rendelet) 23. cikke (1) bekezdésének értelmezésére irányulnak.

- 2 A kérelmeket két holland társulás és egy városi önkormányzat, illetve a holland hatóságok között folyamatban lévő három eljárás keretében terjesztették elő. A jogvitákban részes felek egyrészt a Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening és a Gemeente Rotterdam, illetve a Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (szociális- és munkaügyi miniszter; a továbbiakban: miniszter), másrészt a Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant, illetve az Algemene Directie voor de Arbeidsvoorziening (a munkahelyteremtő intézkedések tételére irányuló szervezet foglalkoztatási főigazgatósága (a továbbiakban: főigazgatóság), az eljárások tárgyát pedig azok a határozatok képezik, amelyekkel a miniszter vagy a főigazgatóság visszavonta az alapeljárás kérelmezői számára nyújtott támogatás megállapításáról szóló határozatot, vagy az említett támogatás visszafizetését rendelte el.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

A 2052/88 rendelet

- 3 Az 1993. július 20-i 2081/93/EGK tanácsi rendelettel (HL L 193., 5. o.) módosított, a strukturális alapok feladatairól és eredményességéről, továbbá tevékenységüknek egymás között, valamint az Európai Beruházási Bank és az egyéb meglévő pénzügyi eszközök műveleteivel történő összehangolásáról szóló, 1988. június 24-i 2052/88/EGK tanácsi rendelet (HL L 185., 9. o.; a továbbiakban: 2052/88 rendelet) 1. cikke

szerint az Európai Közösség különösen a strukturális alapok segítségével cselekvési tervet hajt végre az EK-Szerződés 130A. cikkében (jelenleg, módosítást követően EK 158. cikk) és 130C. cikkében (jelenleg, módosítást követően EK 160. cikk) foglalt célkitűzések megvalósítása érdekében. Az említett 1. cikk felsorolja azokat a kiemelkedően fontos célokat, amelyek megvalósításához a strukturális alapok hozzájárulnak. Ezek között szerepel a harmadik célkitűzés, amely a tartós munkanélküliség leküzdésére, valamint a fiataloknak és a munkaerőpiacról való kiszorulással fenyegetett személyeknek a munka világába történő beilleszkedésének megkönnyítésére irányul.

- 4 A 2052/88 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A közösségi fellépés célja a megfelelő nemzeti fellépés kiegészítése, illetve annak elősegítése. A közösségi fellépés a Bizottság, az érintett tagállam, továbbá a tagállam által kijelölt nemzeti, regionális, helyi vagy egyéb szinten illetékes hatóságok és szervezetek – az egyes tagállamok intézményi szabályai és saját gyakorlatai által kínált részletes szabályok keretei között – a gazdasági és társadalmi partnerek közötti szoros egyeztetés során jön létre, ahol a felek a közös cél megvalósításában egymás partnerei [...]”

- 5 Ugyanezen rendelet 10. cikke a harmadik célkitűzés tekintetében a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok benyújtják a Bizottságnak a tartós munkanélküliség leküzdésére, valamint a fiataloknak és a munkaerőpiacról való kiszorulással fenyegetett személyeknek a munka világába történő beilleszkedésének megkönnyítésére (harmadik célkitűzés) irányuló cselekvési terveket.

A terveknek tartalmazniuk kell:

- az aktuális helyzet bemutatását, a ráfordított pénzügyi eszközöket, az előző programozási időszak intézkedéseinek főbb eredményeit, a kapott közösségi strukturális támogatások összefüggésében és a rendelkezésre álló értékelési adatok fényében,

- az 1. cikkben megjelölt célok megvalósítására alkalmas stratégia ismertetését és a harmadik célkitűzés megvalósítása szempontjából döntő jelentőségű tényezőket, melynek során a tervezett előrelépéseket, ha lehetséges, számszerűsíteni kell; előzetesen értékelni kell az érintett cselekvési tervek várható hatásait a foglalkoztatás terén várható hatásokkal együtt, annak biztosítása érdekében, hogy azok középtávú szociális és gazdasági haszna megfeleljen a ráfordított pénzügyi eszközöknek,

- [az Európai Szociális Alapból (a továbbiakban: ESZA)], adott esetben az egyéb meglévő közösségi pénzügyi eszközök műveleteiből nyújtott támogatásokkal együttesen, a terv megvalósítása során történő felhasználására vonatkozó információkat.

[...]”

A 4253/88 rendelet

- 6 A 4253/88 rendeletet módosító 2082/93 rendelet hatodik preambulumbekzdése szerint:

I - 1568

„[...] a szubszidiaritás elve alapján és a bizottsági hatáskörök, különösen a közösségi pénzügyi eszközök kezelésére irányuló hatáskör sérelme nélkül a közösségi támogatásokból finanszírozott tevékenységek megvalósításának túlnyomó részében tagállami hatáskörbe kell tartoznia az adott tagállam sajátosságainak megfelelő területi szinten”.

7 A 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A köz- és magántámogatók projektjei sikerének biztosítása érdekében a tagállamok a projektek végrehajtása során megteszik a szükséges intézkedéseket a következők érdekében:

- a Közösség által finanszírozott projektek helyes végrehajtásának rendszeres ellenőrzése,

- a szabálytalanságok megelőzése és üldözése,

- a visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteség megtérítése. A tagállam másodlagosan felelős a jogalap nélküli kifizetések visszafizetéséért, kivéve ha a tagállam és/vagy a közvetítő és/vagy a támogató bizonyítja, hogy a visszaélés vagy gondatlanság nem nekik felróhatóan következett be. Globális támogatás esetén a közvetítő a tagállam és a Bizottság beleegyezésével bankgaranciát vagy a veszteség fedezésére alkalmas bármilyen más biztosítékot vehet igénybe.

A tagállamok tájékoztatják a Bizottságot az erre vonatkozóan tett intézkedésekről, különösen pedig közlik a Bizottsággal a projektek végrehajtásának biztosítására hozott ellenőrzési és igazgatási rendszerek leírását. Rendszeresen tájékoztatják a Bizottságot a közigazgatási és bírósági eljárások előrehaladásáról.

[...]"

8 Ugyanezen rendelet 24. cikke szerint:

„A támogatás csökkentése, felfüggesztése és megvonása

(1) Amennyiben a projekt vagy intézkedés megvalósítása a számára elkülönített pénzügyi támogatást sem részben, sem egészben nem igazolja, a Bizottság a partnerség keretében vizsgálja az esetet, és a tagállamot vagy a tagállam által kijelölt, a projekt végrehajtásáért felelős hatóságokat felhívja észrevételeik meghatározott határidőn belüli megtételére.

(2) E vizsgálat eredményeképpen a Bizottság csökkentheti vagy felfüggesztheti az adott projekt vagy intézkedés számára elkülönített támogatást, amennyiben a vizsgálat során bizonyossá válik, hogy szabálytalanság történt, illetve hogy a projekt vagy intézkedés jellegét vagy végrehajtásának feltételeit a Bizottság előzetes jóváhagyása nélkül jelentősen módosították.

(3) A jogalap nélkül kifizetett összegeket vissza kell fizetni a Bizottság részére. A vissza nem fizetett összegeket a költségvetési rendeletnek és a Bizottság által a VIII. cím szerinti eljárásoknak megfelelően megállapítandó végrehajtási szabályoknak megfelelően késedelmi kamat terheli.”

- 9 A 4253/88 rendeletet 2000. január 1-jei hatállyal hatályon kívül helyezte a strukturális alapokra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról szóló, 1999. június 21-i 1260/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 161., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 14. fejezet, 1. kötet, 31. o.) 54. cikke. Az 1260/99 rendelet 52. cikkének (1) bekezdése szerint:

„E rendelet nem érinti a Tanács vagy a Bizottság által a 2052/88/EGK és a 4253/88/EGK tanácsi rendelet alapján, vagy bármely egyéb, 1999. december 31-én az adott támogatásra irányadó jogszabály alapján jóváhagyott támogatás folytatását, illetve módosítását, beleértve teljes vagy részleges megszüntetését.”

Az 1681/94 rendelet

- 10 A strukturális politikák finanszírozása keretében történt szabálytalanságokról és tévesen kifizetett összegek behajtásáról, valamint egy információs rendszer e téren történő létrehozásáról szóló, 1994. július 11-i 1681/94/EK bizottsági rendelet (HL L 178., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 14. fejezet, 1. kötet, 23. o.) 2. cikke értelmében:

„(1) E rendelet hatálybalépését követő három hónapon belül a tagállamok közlik a Bizottsággal:

- a 4253/88/EGK rendelet 23. cikkének (1) bekezdése szerinti intézkedések alkalmazására vonatkozó törvényi, rendeleti, illetve közigazgatási rendelkezéseket,

[...]

(2) A tagállamok haladéktalanul közölnek a Bizottsággal minden, az (1) bekezdés alapján szolgáltatott információra vonatkozó módosítást.

[...]”

- 11 Ugyanezen rendelet 5. cikkének (2) és (3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(2) Ha egy tagállam úgy ítéli meg, hogy nem lehet, vagy várhatóan nem lehet a teljes összeget behajtani, külön jelentésben értesíti a Bizottságot a be nem hajtott összegről és annak okairól, hogy véleménye szerint miért kellene az összeget a Közösségnek vagy a tagállamnak viselnie. Ennek az információnak kellően részletesnek kell lennie ahhoz, hogy a Bizottság, a lehető legkorábban, az érintett tagállamok hatóságival folytatott konzultációt követően dönthessen a 4253/88/EGK rendelet 23. cikke (1) bekezdése harmadik francia bekezdésének megfelelően a pénzügyi következményeket viselő személyről.

(3) A (2) bekezdésben említett esetben a Bizottság kifejezetten kérheti a tagállamot a behajtási eljárás folytatására.”

A nemzeti szabályozás

- 12 A holland központi munkaügyi hivatal 1994-ben kibocsátotta az Európai Szociális Alapról szóló 1994. évi rendeletet (Regeling Europees Sociaal Fonds CBA 1994 Stcrt. 1994., 239. sz., a továbbiakban: ESF Regeling), amely az Európai Közösségek Bizottsága által az ESZA keretében nyújtott támogatások odaítélésének szabályait tartalmazza.
- 13 Az ESF Regeling a projektek nyomon követésére és ellenőrzésére vonatkozó szabályokat állapít meg. Az ESF Regeling 2. cikke szerint az ESZA terhére támogatás nyújtható a kérelmező részére. E rendelet 3. cikke szerint a támogatás nyújtásának feltétele a közösségi és nemzeti jogszabályok betartása. Ugyanezen rendelet 10. cikke előírja, hogy a támogatást kérelmező felelős azért, hogy a projektet saját projektnyilvántartása alapján bonyolítja le, amelyben az ellenőrzéshez szükséges valamennyi adatot időben rögzíteni kell, valamint a hatósági ellenőrzést is előír. Végül, az ESF Regeling 14. cikke értelmében a támogatás összegét a projektek végrehajtása alapján kell meghatározni, a rendelet 15. cikke pedig a támogatáshoz kapcsolódó feltételek betartása esetére a támogatás visszavonását rendeli el.
- 14 A közigazgatási jogról szóló általános törvény (Algemene wet bestuursrecht, Stb. 1995, 315. sz., a továbbiakban: Awb) 4.2. címe meghatározza a támogatások odaítélésének, megállapításának és visszakövetelésének szabályait. E törvény szerint a támogatási rendszer két szakaszból áll, a támogatás odaítélésének, illetve megállapításának szakaszából. A támogatás odaítéléséről szóló határozat meghozatalára a támogatott tevékenység megkezdése előtt kerül sor. E határozat a támogatás kérelmezőjét feljogosítja a pénzügyi eszközök igénybevételére, hogy a támogatott projektet – a számára adott esetben meghatározott feltételeknek megfelelően – megvalósítsa. Ha a kedvezményezett megvalósítja az adott tevékenységeket, és teljesíti az említett feltételeket,

akkor a hatósági szerv főszabály szerint nem vonhatja vissza a támogatás odaítéléséről szóló határozatot. Így már a támogatás odaítélésére vonatkozó határozattal pénzügyi kötelezettséget vállal.

- 15 Az Awb-nek a támogatás megállapítására és visszakövetelésére vonatkozó rendelkezései a következők:

„4: 46. cikk

(1) Ha a támogatás odaítéléséről szóló határozat meghozatalra került, a támogatást a hatósági szerv állapítja meg a támogatás odaítéléséről szóló határozatban szereplő összeg szerint.

(2) Alacsonyabb támogatás állapítható meg, ha:

a) a támogatott tevékenységeket nem, vagy nem teljes mértékben valósították meg;

b) a támogatás kedvezményezettje nem teljesítette a támogatás feltételeit;

- c) a támogatás kedvezményezettje helytelen vagy hiányos adatokat közölt, és helyes vagy hiánytalan adatközlés esetén a támogatási kérelem tárgyában más határozat született volna, vagy

- d) a támogatás odaítéléséről szóló határozat más vonatkozásban téves volt, és erről a kedvezményezett tudott, vagy tudnia kellett volna.

[...]

4:49. cikk

(1) A hatósági szerv a támogatás megállapításáról szóló határozatot visszavonhatja, vagy a kedvezményezett terhére módosíthatja, ha

- a) olyan tény vagy körülmény merül fel, amelyről a támogatás megállapításakor ésszerűen nem lehetett hivatalos tudomása, és amelynek ismeretében a támogatást a határozatban alacsonyabb összegben kellett volna megállapítani,

- b) a támogatás megállapítása téves volt, és a kedvezményezett erről tudott vagy tudnia kellett volna, vagy

c) a kedvezményezett a támogatás megállapítását követően nem teljesítette a támogatáshoz kapcsolódó kötelezettségeket.

(2) Eltérő rendelkezés hiányában a visszavonás vagy módosítás visszamenőlegesen, a támogatás megállapításának napjától kezdve hatályos.

(3) A támogatás megállapításáról szóló határozat többé nem vonható vissza, és a kedvezményezett terhére többé nem módosítható az arról szóló értesítéstől számított öt év elteltét követően, vagy az (1) bekezdés c) pontja szerinti esetben a kötelezettség megsértésének napjától, vagy attól a naptól számított öt év elteltét követően, amikor e kötelezettséget teljesíteni kellett volna.

[...]

4:57. cikk

A jogalap nélkül fizetett támogatások és előlegek visszatéríthetők, ha a támogatás megállapításának vagy a 4:49 cikk (1) bekezdésének c) pontja szerinti cselekmények elkövetésének napja óta öt év még nem telt el.

[...]”

I - 1576

Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 16 Az alapügyek tényállása, amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokból következik, az alábbi:

A C-383/06. sz. ügy

- 17 Az 1998-as év folyamán a Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening a „Szociális foglalkoztatási partnerek képzése” elnevezésű projekthez kért támogatást az ESZA szakképzési és oktatási programja keretében. A projekt az ESF Regeling 1. mellékletében szerepelt, amely a munkaerőpiactól nagyon távoli munkanélküliek szakképzés általi visszatérésének elősegítésére irányul. A főigazgatóság 1998. december 8-i határozatával legfeljebb 3 000 000 NLG támogatást ítelt meg a kérelmező számára az 1998-as évre és legfeljebb 4 140 849 NLG összegűt az 1999-es évre. 1999. december 3-i határozatával a támogatás összegét az 1999-es év vonatkozásában legfeljebb 6 686 850 NLG összegre módosította. Végül 2000. június 16-i határozatával a 1999. évre 2 900 000 NLG összegű, a 2000. évre pedig 3 786 850 NLG összegű támogatást ítelt oda, tekintettel arra, hogy a támogatott tevékenységek a 2000. évben tovább folytatódtak. A támogatás odaítéléséről szóló három határozat előírta, hogy a kérdéses projektet a kérelemben foglaltaknak megfelelően kell végrehajtani, és teljesíteni kell az ESF Regelingben előírt feltételeket.
- 18 2002. január 28-i határozatával a miniszter az Awb 4:46. cikkének (2) bekezdése alapján az 1998., 1999. és 2000. évre szóló támogatásokat nulla összegben határozta meg, és 6 434 469,80 NLG visszatérítését rendelte el. A miniszter úgy ítélte meg, hogy az ESF Regeling 11. cikkének (2) bekezdésében foglaltak ellenére az 1998., 1999. és 2000. évekre vonatkozó adatokat illetően nem került sor pontos és egybehangzó végleges összesítő nyilatkozat benyújtására. Továbbá e rendelet rendelkezéseibe ütköző módon nem került sor az elindított projekt hatásaira vonatkozó összesítés benyújtására sem. Végül a miniszter álláspontja szerint a támogatás iránti kérelemben foglaltakkal ellentétben a projekt nem foglalkozott a szociális foglalkoztatásnak a rendes munkaerőpiacra történő átvezetésével, illetve a résztvevők

mindegyike esetében a ledolgozott órák száma jóval alacsonyabb volt a projektben meghatározottnál.

- 19 A Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening által a 2002. január 28-i határozat ellen benyújtott panaszt a miniszter megalapozatlanság miatt elutasította. A miniszter különösen arra hivatkozott, hogy miután a kérelmező megsértette azon kötelezettségét, hogy a projektet a kérelemben foglaltak szerint hajtsa végre, ezt az alakiságokra vonatkozó utólagos hiánypótlással nem lehet helyrehozni. Mivel az e határozat ellen benyújtott keresetet a Rechtbank te's-Gravenhagen elutasította, a Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.
- 20 A Raad van State kifejti, hogy az Awb 4:46. cikkének (2) bekezdése értelmében a hatósági szerv a támogatás megállapításának szakaszában főszabály szerint azt vizsgálja, hogy a támogatott tevékenységet szabályszerűen végrehajtották-e, és betartották-e a támogatás feltételeit. Az ESF Regeling keretében nyújtott támogatások esetében e bíróság úgy véli, hogy az Awb 4:46. cikkének (2) bekezdése nem biztosít mérlegelési jogkört a hatóság számára, és az köteles a támogatást nulla összegben megállapítani, ha az ESF Regelingben előírt feltételek nem teljesültek. A Raad van State úgy véli, hogy a jelen esetben nem ez a helyzet, mivel a projektben ismertetett cél nem valósult meg.
- 21 A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint azonban az Awb 4:46. cikke mindössze a támogatás megállapítását teszi lehetővé, és nem a már kifizetett összeg visszakövetelését. Úgy véli továbbá, hogy csak az Awb 4:57. cikke teszi lehetővé a támogatás visszakövetelését, mérlegelési jogkört ruházva a hatáskörrel rendelkező hatóságokra e tekintetben, hogy a hatósági szerv a közigazgatás, illetve a kedvezményezett érdekeit egymással szemben mérlegelje. A Raad van State szerint azonban egyetlen nemzeti jogszabály sem tiltja, hogy [a hatóság] egyazon végzéssel a támogatást nulla összegben állapítsa meg, és visszatéríttesse a már kifizetett összegeket. E bíróság kiemeli, hogy a miniszternek, amint azt el is ismerte, eleve tudnia kellett volna, hogy a kítűzött

cél nem megvalósítható, következésképpen a közösségi szabályozáson alapuló ESF Regeling szabályainak be nem tartása e közigazgatási szervnek róható fel. Ebből arra a következtetésre jut, hogy figyelemmel a bizalomvédelem nemzeti jogi elvére, a miniszternek el kellett volna tekintenie a támogatások teljes összegének visszakövetelésétől, valamint hogy ennek megfelelően a nemzeti jog a jelen esetben nem teremt jogalapot a visszakövetelésére.

- 22 A Raad van State álláspontja szerint azonban megvalósult a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése értelmében vett gondatlanság. Miután megállapította, hogy a Holland Királyság nem tette meg az említett rendelet 23. cikkének (1) bekezdésében szereplő intézkedéseket az elvesztett eszközök visszakövetelésére, e bíróság felteszi a kérdést, hogy e közösségi jogi rendelkezésből közvetlenül levezethető-e a tagállamnak, illetve valamely hatósági szervének az említett támogatások visszakövetelésére irányuló hatásköre. Ezenkívül arra keres választ, vajon a bizalomvédelem nemzeti jogi elve messzebbre terjedhet-e, mint a bizalomvédelem közösségi jogi elve.

A C-384/06. sz. ügy

- 23 Az 1998-as évben a Gemeente Rotterdam az ESF Regeling alapján támogatást kért egy szakképzési projektre. A támogatást 483 108 NLG összegben megkapta, azzal a feltétellel, hogy a kérelmező a projekt nyomon követését külön projektnyilvántartásban biztosítja. Az 1999. május 28-i határozat a projekt számára 1998-ra vonatkozóan 122 612,81 NLG összegű támogatást állapított meg, azzal a feltétellel azonban, hogy a projekt végrehajtása megfelel az ESF Regeling előírásainak. A Gemeente Rotterdam panasszal fordult a miniszterhez, aki 2001. július 18-i határozatával az

Awb 4:49. cikke (1) bekezdésének a) pontja és az ESF Regeling 14. cikke alapján visszavonta a támogatás megállapításáról szóló 1999. május 28-i határozatot, nulla összegben határozta meg a támogatást, és felszólította a fellebbezőt a már kifizetett támogatás visszatérítésére. A miniszter megalapozatlannak találta a Gemeente Rotterdam által az 1999. május 28-i és 2001. július 18-i határozattal szemben benyújtott panaszt. Mivel a Rechtbank Rotterdam elutasította e határozat ellen benyújtott keresetét, a Gemeente Rotterdam fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.

24 A Raad van State elsősorban úgy véli, hogy a támogatás megállapítása nem lehet feltételhez kötött, illetve hogy e feltétel nem teljesítése nem szolgálhat alapul a teljesített kifizetés visszavonására. Másodsorban megállapítja, hogy a Gemeente Rotterdam nem készített az ESF Regelingben előírt feltételek szerinti külön projektnyilvántartást.

25 A kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a hatóság szándékosan mulasztotta el az alapos ellenőrzést, ezért úgy véli, hogy nem áll fenn olyan tény vagy körülmény, amelyről a miniszternek az Awb 4:49. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében a támogatás megállapításakor nem lehetett hivatalos tudomása. A Raad van State álláspontja szerint a visszavonásról szóló határozat sem az Awb 4:49. cikke (1) bekezdésének a) pontján, sem az e cikk (1) bekezdésében szereplő más eseten nem alapulhatott.

A C-385/06. sz. ügy

26 A Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant 1998-ban az ESF Regeling alapján támogatást kért tartósan munkanélküli személyek szakmai beilleszkedését elősegítő projekthez, amelyet 410 772 NLG összegben megkapott, azzal a feltétellel,

hogy a kérelmező a projekt nyomon követését külön projektnyilvántartásban biztosítja. A főigazgatóság 1999. július 22-i határozatával 185 892 NLG-re változtatta a támogatás összegét, majd 2000. szeptember 21-i határozatával azt az Awb 4:46. cikke alapján nulla összegben állapította meg, továbbá elrendelte a már kifizetett összegek visszafizetését. A főigazgatóság 2001. november 23-i határozatával a Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant panaszát – mint megalapozatlant – elutasította, úgy helyesbítve, hogy a támogatást nulla összegben megállapító határozat ezt követően az Awb 4:46. cikke helyett a 4:49. cikkén alapul. A 2001. november 23-i határozatot az a tény indokolja, hogy az 1999. július 22-i határozat meghozatalakor a főigazgatóságnak nem volt tudomása arról, hogy az ESF Regeling szabályait megsértették. Mivel a 2001. november 23-i határozat ellen benyújtott keresetet a Rechtbank Breda elutasította, a Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.

27 A Raad van State megállapítja, hogy a Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant nem teljesítette a projekt külön projektnyilvántartás alapján történő lebonyolítására irányuló, az ESF Regelingben előírt kötelezettségét. E bíróság azonban úgy véli, hogy a főigazgatóságnak a támogatás megállapításáról szóló határozat meghozatalakor tudomása kellett, hogy legyen e kötelezettség elmulasztásáról. A főigazgatóság ugyanis szándékosan anélkül határozta meg a támogatás összegét, hogy a Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant által benyújtott dokumentumokat megvizsgálta volna. A Raad van State megállapítja, hogy a főigazgatóság a visszavonásról szóló határozatát sem az Awb 4:49. cikkében szereplő esetekre, sem az ESF Regeling 15. cikkére nem alapíthatta. Következésképpen álláspontja szerint a nemzeti jog alapján nem volt lehetséges a már megállapított támogatás visszavonása. A támogatás megállapítását követően annak visszakövetelésével szemben a nemzeti jog által emelt ezen korlátok a jogbiztonság és a bizalomvédelem belső jogi elveiből erednek.

28 A Raad van State azonban úgy véli, hogy az ESF Regeling szabályainak be nem tartása a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése értelmében vett gondatlan-ságnak minősül. E bíróság arra is rámutat, hogy a Holland Királyság semmilyen

intézkedést nem tett a már kifizetett támogatások visszakövetelésére az említett 23. cikk (1) bekezdése értelmében. Egyrészt arra keres választ, hogy e közösségi rendeletből közvetlenül levezethető-e a tagállam hatásköre, másrészt pedig, hogy az [ily módon] esetlegesen biztosított hatáskör alapján a tagállam, vagy annak valamely hatósági szerve jogosult-e a már kifizetett támogatásokat visszakövetelni. Végül azt kívánja megtudni, hogy a bizalomvédelem nemzeti jogi elve messzebbre terjedhet-e, mint a bizalomvédelem közösségi jogi elve.

- 29 Ilyen körülmények között a Raad van State úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal végett a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

Mindhárom ügyben azonos kérdések

- „1) a) Levezethető-e a tagállam, illetve az állam valamely hatósági szervének hatásköre közvetlenül – tehát nemzeti jogi alap hiányában – valamely [közösségi] rendeletből?
- b) Igenlő válasz esetén, a [...] 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése biztosít-e hatáskört a támogatást megállapító határozat visszavonására és a kifizetett támogatások visszakövetelésére, tekintettel arra, hogy az említett [...] 23. cikk az e cikk szerinti visszaélés és gondatlanság esetén a tagállamokat erre kötelezi?”

Csak a C-383/06. sz. ügyben feltett kérdés

„2) Nemleges válasz esetén az EK 249. cikkel összefüggésben az EK 10. cikk alapján a [4253/88] rendelettel összhangban értelmezendő-e az [Awb] 4:57. cikkéhez hasonló nemzeti rendelkezés, amely szerint a jogalap nélkül nyújtott támogatások és előlegek visszakövetelhetők?”

A C-384/06. és a C-385/06. sz. ügyekben azonos kérdések

„2) Nemleges válasz esetén az EK 249. cikkel összefüggésben az EK 10. cikk alapján a [4253/88] rendelettel összhangban értelmezendő-e az [Awb] 4:49. cikkének (1) bekezdéséhez hasonló nemzeti rendelkezés, amely szerint a hatósági szerv a támogatást megállapító határozatot visszavonhatja vagy a kedvezményezett terhére módosíthatja, ha a) olyan tény vagy körülmény merül fel, amelyről a hatóságnak a támogatás megállapításakor ésszerűen nem lehetett hivatalos tudomása és amelynek ismeretében a támogatást alacsonyabb összegben kellett volna megállapítani, b) a támogatás megállapítása téves volt, és a kedvezményezett erről tudott vagy tudnia kellett volna, vagy c) a kedvezményezett a támogatás megállapítását követően nem teljesítette a támogatáshoz kapcsolódó kötelezettségeket?”

Mindhárom ügyben azonos kérdés

„3) Igenlő válasz esetén ezt az értelmezést korlátozzák-e a közösségi jog részét képező általános jogelvek, különösen a jogbiztonság és a bizalomvédelem elve?”

Csak a C-383/06. sz. ügyben feltett kérdések

„4) a) A harmadik kérdésre adott igenlő válasz esetén e korlátozással kapcsolatban a következő kérdés merül fel: szélesebb körű lehet-e a jogbiztonság és a bizalomvédelem nemzeti jogi elve az általános közösségi jogi elveknél, különösen a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvénél, amelyek a [4253/88] rendelet alkalmazása során figyelembe veendőek?

b) Jelentőséggel bír-e a jogbiztonság és a bizalomvédelem közösségi jogi elvének alkalmazásakor az a körülmény, hogy magának a támogatást nyújtó tagállamnak róható fel az, ha kedvezményezett nem teljesíti a közösségi jog vonatkozó területe szerinti támogatási feltételeket?”

A C-384/06. és a C-385/06. sz. ügyekben azonos kérdések

„4) A 3. kérdésre adott igenlő válasz esetén e korlátozással kapcsolatban a következő kérdés merül fel: szélesebb körű lehet-e a jogbiztonság és a bizalomvédelem [Awb] 4:49. cikke (1) bekezdésének alapjául szolgáló nemzeti jogi elve az általános közösségi jogi elveknél, különösen a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvénél, amelyek a [4253/88] rendelet alkalmazása során figyelembe veendőek?

- 5) Az EK 10. cikkre is figyelemmel jelentőséggel bír-e a jogbiztonság és a bizalomvédelem közösségi jogi elvének alkalmazása során az a körülmény, hogy a támogatás kedvezményezettje közjogi jogi személy?”

Csak a C-385/06. sz. ügyben feltett kérdések

- „6) Amennyiben vagy a [4253/88] rendelet 23. cikkének (1) bekezdése alapján vagy a rendelettel összhangban értelmezett [Awb] 4:49. cikkének (1) bekezdése alapján a megállapított támogatást vissza kell vonni, és a kifizetett összeget vissza kell követelni, a [4253/88] rendelet 23. cikkének (1) bekezdése alapján ezt akkor is meg kell-e tenni, ha megállapítást nyert, hogy a tagállam a jogalap nélkül nyújtott támogatást az Európai Szociális Alapnak már visszafizette, vagy legalábbis evégett intézkedett?

- 7) Amennyiben a [4253/88] rendelet 23. cikkének (1) bekezdése alapján nem áll fenn visszavonási és visszakövetelési kötelezettség, van-e a közösségi jognak más olyan rendelkezése, mint például az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. december 18-i 2988/95/EK, Euratom tanácsi rendelet (HL L 312., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 1. kötet, 340. o.) 4. cikkének (1) bekezdése, amelynek alapján a tagállam közvetlenül vagy a rendelettel összhangban értelmezett [Awb] 4:49. cikkének (1) bekezdése alapján köteles a jelen ügyben vitatotthoz hasonló, a közösségi jog megsértésével nyújtott támogatás visszavonására és visszakövetelésére?”

³⁰ A Bíróság elnökének 2006. november 22-i végzése alapján a C-383/06–C-385/06. sz. ügyeket egyesítették az írásbeli és a szóbeli szakasz, valamint az ítélethozatal céljából.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A 4253/88 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének, valamint az EK 10. cikknek és EK 249. cikknek az alkalmazására vonatkozó kérdésekről

- 31 Mindhárom alapügyben feltett első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy valamely közösségi rendelet, és különösen a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése releváns jogalapnak minősül-e a nemzeti hatóságok számára az európai strukturális alapok keretében történt jogalap nélküli kifizetések visszakövetelésére. Nemleges válasz esetén az említett bíróság mindhárom ügyben azonos második kérdésével arra keres választ, hogy az EK 10. cikk és EK 249. cikk jogalapként szolgálhat-e a nemzeti szabályozás említett rendelettel összhangban történő értelmezésére. E bíróság hetedik kérdésével továbbá azt kérdezi, hogy – amennyiben a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése a jogalap nélkül kifizetett támogatások esetében sem a visszavonást, sem a visszakövetelést nem teszi kötelezővé – a 2988/95 rendelet nem minősül-e releváns jogalapnak e támogatások visszakövetelésére.

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

- 32 A Gemeente Rotterdam és a Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant álláspontja szerint a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése nem hatalmazza fel a tagállamokat a jogalap nélkül kifizetett támogatások visszakövetelésére. Ugyanakkor ez a rendelkezés előírja számukra az erre irányuló eljárás szabályozását.

- 33 A német és a cseh kormány azt javasolja, hogy az első kérdésekre igenlő választ kell adni. A holland kormány álláspontja szerint bár a tagállamok alapíthatnak hatáskört közvetlenül valamely közösségi rendeletre, a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése esetében nem ez a helyzet, mivel e rendelkezés, amely kétségtelenül megalapozza a támogatások visszakövetelésének elvét, e téren a belső jogra bízva a végrehajtás szabályainak kidolgozását. A német kormány azonban úgy véli, hogy az említett 23. cikk (1) bekezdésének alkalmazása nem jelenti akadályát annak, hogy a nemzeti hatóságok e rendelkezés alapján végezzék el a behajtást, amennyiben azt a nemzeti jog megengedi. A cseh kormány szerint nincs szükség belső jogi felhatalmazásra, mivel a nemzeti jog mindössze az eljárási kérdéseket szabályozza.
- 34 A hetedik kérdéssel kapcsolatban a holland kormány és a Bizottság arra hivatkozik, hogy 2988/95 rendelet nem minősül olyan önálló jogalapnak, amely lehetővé teszi a nemzeti hatóságok számára, hogy szabálytalanság esetén intézkedjenek. E [rendelet] szövege ugyanis csak általános rendelkezéseket tartalmaz, míg a 4253/88 rendelet speciálisan az európai strukturális alapokra alkalmazandó.

A Bíróság válasza

- 35 Előzetesen megállapítandó, hogy magából az EK 249. cikk második bekezdésének szövegéből is az következik, hogy a közösségi rendeletek a tagállamokban közvetlenül alkalmazandók.
- 36 A strukturális alapok használatával kapcsolatban emlékeztetni kell rá, hogy a 2052/88 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése értelmében a közösségi fellépés a Bizottság, az érintett tagállam, továbbá a tagállam által kijelölt nemzeti, regionális, helyi vagy egyéb szinten illetékes hatóságok és szervezetek közötti szoros egyeztetés során jön létre. Továbbá, a 2082/93 rendelet hatodik preambulumbekzdése szerint, a

szubszidiaritás elve alapján és a bizottsági hatáskörök, különösen a közösségi pénzügyi eszközök kezelésére irányuló hatáskör sérelme nélkül a közösségi támogatásokból finanszírozott tevékenységek megvalósításának túlnyomó részében tagállami hatáskörbe kell tartoznia az adott tagállam sajátosságainak megfelelő területi szinten.

37 A Bíróság kimondta, hogy ezt az elvet rögzíti a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése, amely előírja, hogy a köz- és magántámogatók projektjei sikerének biztosítása érdekében a tagállamok a projektek végrehajtása során megteszik a szükséges intézkedéseket a Közösség által finanszírozott projektek helyes végrehajtásának rendszeres ellenőrzésére, a szabálytalanságok megelőzésére és kivizsgálására és a visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteségek megtérítésére (lásd a C-271/01. sz. COPPI-ügyben 2004. január 22-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-1029. o.] 40. pontját).

38 Ugyanígy, a valamely tagállam által gyakorolt, a jogalap nélkül vagy szabálytalanul nyújtott közösségi pénzeszközök visszakövetelésének célszerűségére vonatkozó bármiféle mérlegelési jogkör összeegyeztethetetlen lenne azzal a kötelezettséggel, amelyet a 4253/88 rendelet 23. cikke (1) bekezdésének első albekezdése ír elő a nemzeti hatóságoknak a jogalap nélkül vagy szabálytalanul nyújtott összegek megtérítésére (lásd megfelelően a közös agrárpolitika finanszírozásáról szóló, 1970. április 21-i 729/70/EGK tanácsi rendelet [HL L 94., 13. o.] 8. cikkének (1) bekezdésére vonatkozóan a 205/82–215/82. sz., Deutsche Milchkontor és társai egyesített ügyekben 1983. szeptember 21-én hozott ítélet [EBHT 1983., I-2633. o.] 22. pontját).

39 Végül hozzá kell tenni, hogy az említett visszakövetelési kötelezettség releváns jogalapját a 4253/88 rendelet képezi, és nem a 2988/95 rendelet, amely arra szorítkozik, amint azt a Bizottság hangsúlyozza, hogy a Közösség pénzügyi érdekeinek

védelme érdekében meghatározza az ellenőrzésre és a szankciókra vonatkozó általános szabályokat. A visszakövetelésnek tehát az említett 23. cikk (1) bekezdése alapján kell történnie.

- 40 A fenti megfontolások alapján az első és hetedik kérdésekre az a válasz adandó, hogy a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése a visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteségek visszakövetelésére kötelezi a tagállamokat, anélkül hogy ehhez nemzeti jogi felhatalmazásra szükség lenne.
- 41 Az e kérdésekre adott válasz szükségtelenné teszi a második kérdések megválaszolását.

A bizalomvédelem és a jogbiztonság elvének alkalmazására, valamint annak a ténynek a hatására vonatkozó kérdésekről, hogy a támogatások kedvezményezettje közjogi jogi személy, illetve a támogatások Közösség részére történő visszafizetésére vonatkozó kérdésekről

- 42 Tekintettel arra, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések szövege alapján fennmarad a kétség, hogy szükség van-e a harmadik és negyedik kérdés megválaszolására, e kérdések tekintetében emlékeztetni kell rá, hogy mivel az EK 234. cikkel bevezetett együttműködési eljárás keretében a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban levő ügy eldöntéséhez hasznos választ adjon, adott esetben a Bíróságnak át kell fogalmaznia az előterjesztett kérdéseket (lásd különösen a C-88/99. sz., Roquette Frères ügyben 2000. november 28-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-10465. o.] 18. pontját; a C-469/00. sz. Ravil-ügyben 2003. május 20-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-5053. o.] 27. pontját; a C-286/05. sz. Haug-ügyben 2006. május 4-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-4121. o.] 17. pontját, valamint a C-429/05. sz., Rampion és Godard ügyben 2007. október 4-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-8017. o.] 27. pontját).

43 Ezért az első kérdést úgy kell érteni, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak hasznos megtudni, hogy a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdését a jogbiztonság és a bizalomvédelem közösségi jogi elveinek figyelembevételével kell-e alkalmazni. Ha ez így van, további kérdésként felmerül a nemzeti bíróság részéről, hogy ezen elveket lehetséges-e tágabban értelmezni a nemzeti jogban, mint a közösségi jogban, és különösen, hogy a támogatás kedvezményezettje, aki az említett 23. cikk (1) bekezdése értelmében gondatlanságot vagy visszaélést követett el, hivatkozhat-e ezekre az elvekre, ha a támogatást nyújtó hatóság a támogatás nyújtásakor hibát követett el. A kérdést előterjesztő bíróság továbbá ötödik és hatodik kérdésével arra keres választ, befolyásolja-e a támogatás visszakövetelésére alkalmazandó ezen elveket, hogy a kedvezményezett közjogi jogi személy, illetve hogy a tagállam a szóban forgó támogatást visszafizette a Közösség részére.

A Bíróság elé terjesztett észrevételek

44 A Gemeente Rotterdam és a Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant úgy véli, hogy a jelen ügyben közösségi szinten nem létezik olyan jogos bizalom, amelynek védelme megelőzné a bizalomvédelem nemzeti jogi elvét. A Sociaal Economische Samenwerking West Brabant szerint egyébként a Közösség érdekeit nem érintette az, hogy a támogatást nem követelték vissza a kedvezményezettől.

45 A holland kormány álláspontja szerint – mivel a visszakövetelés a nemzeti jogszabályok alapján történik – a jogbiztonság és a bizalomvédelem nemzeti jogi elve tágabb körben érvényesülhet, mint ugyanezen, közösségi szintű elvek. E tekintetben ezen elvek alkalmazása során figyelembe vehető a támogatást nyújtó hatóság magatartása. E kormány a tárgyalás során megerősítette, hogy a strukturális alapokból jogszerűen nyújtott támogatásokat visszafizették a Közösség részére.

- 46 A Bizottság a kérdések összevonását javasolja, és álláspontja szerint azokat a Bíróság által a fent hivatkozott Deutsche Milchkontor és társai ügyben, valamint a C-336/00. sz. Huber-ügyben 2002. szeptember 19-én hozott ítéletben (EBHT 2002., I-7699. o.) megfogalmazott elvek alapján kell megválaszolni. Előadja, hogy a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdésével ellentétes a tagállam belső joga által elismert jogbiztonság és a bizalomvédelem elvének oly módon történő alkalmazása, amely lehetetlenné teszi a jogalap nélkül kifizetett támogatások visszakövetelését, ha a kedvezményezett rosszhiszemű volt. Fordított esetben, nem ellentétes a közösségi joggal az említett elvek alkalmazása a jogalap nélkül kifizetett támogatások visszakövetelése során akkor, ha a hibát vagy mulasztást a nemzeti hatóságok követték el, feltéve azonban, hogy a közösségi érdekeket teljes mértékben figyelembe veszik.
- 47 Valamennyi beavatkozónak az az álláspontja, hogy a visszaköveteléssel kapcsolatos szabályok alkalmazása tekintetében nincs jelentősége annak, hogy a támogatás kedvezményezettje közjogi jogi személy.

A Bíróság válasza

- 48 Mindenekelőtt arra kell emlékeztetni, a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a nemzeti bíróságoknak a közösségi jog alapján a jogalap nélkül felvett összeg visszafizetésére vonatkozó jogvitákat – közösségi rendelkezés hiányában – nemzeti jogukat alkalmazva kell eldönteniük, a közösségi jog által felállított korlátok között (lásd a fent hivatkozott Deutsche Milchkontor és társai ügyben hozott ítélet 19. pontját; a fent hivatkozott Huber-ügyben hozott ítélet 55. pontját és a C-158/06. sz., ROM-projecten ügyben 2007. június 21-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-5103. o.] 23. pontját). E korlátok közül egyeseket a Bíróság határozott meg.
- 49 Elsősorban, a nemzeti jog alkalmazása nem sértheti a közösségi jog alkalmazását és hatékonyságát. Ez lenne a helyzet különösen akkor, ha ez az alkalmazás gyakorlatilag lehetetlenné tenné a jogalap nélkül teljesített kifizetések visszakövetelését (lásd a fent hivatkozott Deutsche Milchkontor és társai ügyben hozott ítélet 21. és 22. pontját).

Ebből következően a nemzeti bíróságnak főszabály szerint a saját nemzeti jogát kell alkalmaznia, miközben biztosítania kell a közösségi jog teljes érvényesülését, ami azt eredményezheti, hogy – ha szükséges – ne alkalmazza azt a nemzeti jogszabályt, amely ennek akadályát képezi, vagy értelmezzen egy, kizárólag a belső helyzetre kidolgozott nemzeti jogszabályt (lásd különösen a C-443/03. sz. Leffler-ügyben 2005. november 8-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-9611. o.] 51. pontját).

50 A nemzeti jog alkalmazásának a hasonló nemzeti jogviták eldöntésére szolgáló eljárásokhoz viszonyítva szintén hátrányos megkülönböztetéstől mentesen kell történnie, és a nemzeti hatóságoknak az adott területen ugyanolyan gondossággal kell eljárniuk, mint azokban az összehasonlítható esetekben, amikor kizárólag a megfelelő nemzeti jogszabályokat alkalmazzák, illetve nem alkalmazhatnak olyan szabályokat, amelyek nehezebbé teszik a szóban forgó összegek visszakövetelését (lásd a fent hivatkozott Deutsche Milchkontor és társai ügyben hozott ítélet 23. pontját).

51 Az alapeljárásokban tehát a nemzeti bíróság köteles arra, hogy a 4253/88 rendelet 23. cikk (1) bekezdésének rendelkezéseiből eredő kötelezettséget alkalmazza, amikor visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteségek visszatérítésére vonatkozó kérelmet kell elbírálnia, illetve arra, hogy ha szükséges, ne alkalmazzon vagy [a közösségi joggal összhangban] értelmezzen egy kizárólag a belső helyzetre kidolgozott, az Awb-hez hasonló nemzeti jogszabályt, amely e visszakövetelés akadályát képezné.

52 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében nem tekinthető a közösségi joggal ellentétesnek, hogy a nemzeti jog a közigazgatási aktusok visszavonásakor és a közpénzekből jogalap nélkül felvett állami támogatás visszaköveteléseinél, a jogszerűség elvével egyidejűleg, figyelembe veszi mind a jobbiztonság, mind a bizalomvédelem elvét, mivel ez utóbbiak a közösségi jogrend részét képezik (lásd a fent hivatkozott Deutsche Milchkontor és társai ügyben hozott ítélet 30. pontját; a C-80/99. és C-82/99. sz., Flemmer és társai egyesített ügyekben 2001. október 9-én hozott ítélet [EBHT 2001., I-7211. o.] 60. pontját; a fent hivatkozott Huber-ügyben hozott ítélet 56. pontját, valamint a fent hivatkozott ROM-projecten ügyben hozott ítélet 24. pontját). Ezeknek az elveknek még szigorúbban kell érvényesülniük a pénzügyi

következményekkel járó szabályok esetén (lásd a C-94/05. sz., Emsland-Stärke ügyben 2006. március 16-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-2619. o.] 43. pontját és a fent hivatkozott ROM-projecten ügyben hozott ítélet 26. pontját).

- 53 Amint azonban az a jelen ítélet 40. pontjában megállapítást nyert, a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése a visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteségek visszakövetelésére kötelezi a tagállamokat, anélkül hogy ehhez szükség lenne nemzeti jogi felhatalmazásra. Ebből következően a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvének alkalmazását a közösségi jog szabályai szerint kell végezni.
- 54 E tekintetben emlékeztetni kell rá, hogy a strukturális alapokkal kapcsolatban a 2052/88 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy közösségi fellépés a Bizottság, az érintett tagállam, továbbá a tagállam által kijelölt nemzeti, regionális, helyi vagy egyéb szinten illetékes hatóságok és szervezetek közötti szoros egyeztetés során jön létre. Ez az egyeztetés továbbá a strukturális alapokból származó összegek visszaélés vagy gondatlanság következtében történő elvesztése esetén a tagállamok Közösséggel szembeni mögöttes felelősségének rendszerében is kifejezésre jut. E felelősség érvényesítésének gyakorlati szabályait a 4253/88 rendelet 23. és 24. cikke, amelyekkel kapcsolatban a Bíróság kimondta, hogy azokat nem lehet egymástól elkülönítve értelmezni (lásd a fent hivatkozott COPPI-ügyben hozott ítélet 27–29. pontját), valamint a 1681/94 rendelet 5. cikkének (2) bekezdése tartalmazza. E tekintetben annak, hogy a támogatás kedvezményezettje közjogi jogi személy, nincs jelentősége ezen elvek alkalmazása során.
- 55 Továbbá az az elv, amely szerint a nemzeti jog alkalmazása nem sértheti a közösségi jog alkalmazását és hatékonyságát, megköveteli, hogy a Közösség érdekét teljes mértékben figyelembe vegyék olyan rendelkezések alkalmazásakor, amelyek – mint az Awb 4:49 és 4:57. cikke is – a kérdést előterjesztő bíróság szerint mérlegelési jogkört biztosít a nemzeti hatóságok számára a jogalap nélkül kifizetett támogatások visszakövetelésére, és amely e támogatás kedvezményezettje számára lehetővé teszi, hogy védekezéséppen a bizalomvédelem elvére hivatkozzon (lásd e tekintetben

a fent hivatkozott Deutsche Milchkontor és társai ügyben hozott ítélet 32. pontját, valamint a Huber-ügyben hozott ítélet 57. pontját).

56 Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság már kimondta, a közösségi szabályozás által kidolgozott támogatási rendszer alapja többek között az, hogy a kedvezményezett egy sor olyan kötelezettséget teljesít, amelyek feljogosítják a tervezett támogatás elnyerésére. Ha a kedvezményezett nem teljesíti maradéktalanul e kötelezettségeket, a 4253/88 rendelet 24. cikkének (2) bekezdése értelmében a Bizottság jogosult a saját kötelezettségei mértékének a felülvizsgálatára. Ugyanezen rendelet 23. cikke (1) bekezdésének alkalmazását illetően, a kedvezményezett, ha a képzési projektet nem azon feltételekkel teljesítette, amelyekhez e támogatás nyújtását kötötték, nem hivatkozhat a bizalomvédelem elvére, sem az eredetileg odaítélt támogatás összegének kifizetésére irányuló szerzett jogaira (e tekintetben lásd az Elsőfokú Bíróság T-142/97. sz., Branco kontra Bizottság ügyben 1998. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-3567. o.] 97. és 105. pontját [a Bíróság a fellebbezést a C-453/99. P. sz., Branco kontra Bizottság ügyben 1999. november 12-én hozott végzésével (EBHT 1999., I-8037. o.) utasította el], valamint a T-182/96. sz., Partex kontra Bizottság ügyben 1999. szeptember 16-án hozott ítéletének [EBHT 1999., II-2673. o.] 190. pontját [a Bíróság a fellebbezést a C-465/99. P. sz., Partex kontra Bizottság ügyben 2001. március 8-án hozott végzésével (az EBHT-ban nem tették közzé) utasította el]). Végül nem hivatkozhat a bizalomvédelem elvére az a kedvezményezett, aki hatályban lévő jogszabályt neki felróható módon nyilvánvalóan megsértett (lásd a Bíróság 67/84. sz., Sideradria kontra Bizottság ügyben 1985. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 1985., 3983. o.] 21. pontját).

57 Az alapügyekben szereplő esetekben a kérdést előterjesztő bíróság által közölt információkból következik, hogy egyrészt, a támogatásokat azzal a feltétellel ítélték oda, hogy a kedvezményezettek tiszteletben tartják az ESF Regelingben foglalt szabályokat, és különösen azt a kötelezettséget, hogy a projekt lebonyolítását külön projektnyilvántartás alapján kísérik figyelemmel, másrészt pedig az, hogy ezeket a szabályokat, többé-kevésbé szándékosan, nem tartották be. A nemzeti bíróság feladata tehát annak értékelése, hogy – figyelemmel mind a kedvezményezettek, mind pedig a hatóság magatartására – a visszafizetés iránti felszólításokkal szemben jogosan lehet-e hivatkozni a jogbiztonság és a bizalomvédelem közösségi jogi elvére.

58 A holland kormány és a Bizottság által a tárgyaláson tett észrevételekből egyébként kiderül, hogy a jogalap nélkül nyújtott támogatásokat visszafizették a Közösségnek. Mivel azonban a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése a visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteségek visszakövetelésére kötelezi a tagállamokat, önmagában az a tény, hogy a tagállam [e támogatásokat] visszafizette a Közösségnek, nem mentesít azok visszakövetelésére irányuló intézkedések megtételének kötelezettsége alól.

59 Mindezekre tekintettel ezért a feltett kérdésekre az a válasz, hogy a visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteségek visszakövetelésének a 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése alapján és a nemzeti jog által meghatározott végrehajtási szabályok alapján kell történnie, feltéve hogy e jog alkalmazása nem sérti a közösségi jog alkalmazását és hatékonyságát, és nem teszi gyakorlatilag lehetetlenné a jogalap nélkül nyújtott támogatások visszakövetelését. A nemzeti bíróságnak kell a közösségi jog maradéktalan érvényesülését biztosítania oly módon, hogy szükség esetén nem alkalmazza, vagy [a közösségi joggal összhangban] értelmezi azt az Awb-hez hasonló nemzeti jogszabályt, amely e visszakövetelésnek akadályát képezne. A nemzeti bíróság az elvesztett támogatások kedvezményezettjei, illetve a hatóság magatartásának értékelése során alkalmazhatja a jogbiztonság és a bizalomvédelem közösségi jogi elvét, feltéve hogy a Közösség érdekeit maradéktalanul figyelembe veszi. Annak, hogy a támogatás kedvezményezettje közjogi jogi személy, e tekintetben nincs jelentősége.

A költségekről

60 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az 1993. július 20-i 2082/93/EGK tanácsi rendelettel módosított 2052/88/EGK rendeletnek a különböző strukturális alapok tevékenységeinek egymás között, valamint az Európai Beruházási Bank és az egyéb meglévő pénzügyi eszközök műveleteivel történő összehangolása tekintetében történő végrehajtására vonatkozó rendelkezések megállapításáról szóló, 1988. december 19-i 4253/88/EGK tanácsi rendelet 23. cikkének (1) bekezdése a visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteségek visszakövetelésére kötelezi a tagállamokat, anélkül hogy ehhez nemzeti jogi felhatalmazásra szükség lenne.

- 2) A visszaélésből vagy gondatlanságból származó veszteségek visszakövetelésének a 2082/93 rendelettel módosított 4253/88 rendelet 23. cikkének (1) bekezdése alapján és a nemzeti jog által meghatározott végrehajtási szabályok alapján kell történnie, feltéve hogy e jog alkalmazása nem sérti a közösségi jog hatályát és hatékonyságát, és nem teszi gyakorlatilag lehetetlenné a jogalap nélkül nyújtott támogatások visszakövetelését. A nemzeti bíróságnak kell a közösségi jog maradéktalan érvényesülését biztosítania oly módon, hogy szükség esetén nem alkalmazza, vagy [a közösségi joggal összhangban] értelmezi azt a közigazgatási jogról szóló általános törvényhez (Algemene wet bestuursrecht) hasonló nemzeti jogszabályt, amely e visszakövetelésnek akadályát képezné. A nemzeti bíróság az elvesztett támogatások kedvezményezettjei, illetve a hatóság magatartásának értékelése során alkalmazhatja a jogbiztonság és a bizalomvédelem közösségi jogi elvét, feltéve hogy a Közösség érdekeit maradéktalanul figyelembe veszi. Annak, hogy a támogatás kedvezményezettje közjogi jogi személy, e tekintetben nincs jelentősége.

Aláírások